

Titel proefschrift

Politieke Actie in Vietnam: Tussen tolerantie en repressie

Samenvatting

Het uitgangspunt van dit onderzoek is dat er haken en ogen zitten aan politieke actie in een autoritair regime. Het algemene doel van dit exploratieve onderzoek was om een breed overzicht geven van de mogelijkheden en middelen voor politieke actie in de institutionele context van het Vietnamese eenpartijstelsel. De overkoepelende onderzoeksvraag van dit onderzoek is daarmee: *Hoe en onder welke voorwaarden krijgt de Vietnamese bevolking te maken met tolerantie en/of repressie bij deelname aan verschillende vormen van politieke actie onder het Vietnamese eenpartijstelsel?* De centrale onderzoeksvraag is onderverdeeld in vijf subvragen:

- Wat zijn de kenmerken van het formele politieke stelsel en de instellingen van Vietnam, en hoe bepalen die de mogelijkheden en middelen voor politieke actie?
- Wat zijn de kenmerken van de informele politieke instellingen van Vietnam, en hoe beïnvloeden die de politieke actie die wordt gevoerd?
- Wanneer en hoe wordt politieke actie binnen de formele politieke instellingen van Vietnam getolereerd en/of onderdrukt, en waarom?
- Onder welke omstandigheden leiden openbare protesten tot een repressieve reactie van de overheid?
- Hoe zorgen Vietnamese en buitenlandse actoren voor meer politieke mogelijkheden en middelen voor politieke actie?

Hoofdstuk 2 beschrijft het analytisch kader van dit onderzoek. Daarin staan de 'drie pijlers van stabiliteit' van Gerschewski (2013) centraal: legitimatie, repressie en co-optatie. Deze vormen het uitgangspunt voor het onderzoek naar de strategieën die het Vietnamese eenpartijstelsel hanteert om de stabiliteit te handhaven. Bij het onderzoeken van de institutionele kenmerken van de drie pijlers wordt niet alleen gekeken naar formele, maar ook naar informele politieke instellingen. De conceptuele kaart van Theocharis en van Deth (2018a) biedt voor dit onderzoek een concrete matrix van politieke actie. Daarnaast worden verschillende vormen van politieke actie in verband gebracht met verschillende inhoudelijke niveaus van politieke actie. Hierbij wordt verwezen naar Arnsteins (1969) 'ladder van

burgerparticipatie’, waarin acht niveaus van participatie worden onderscheiden op basis van de macht van mensen om beslissingen te beïnvloeden.

Hoofdstuk 3 bespreekt technieken van dataverzameling en de kwalitatieve onderzoeksmethoden die in dit onderzoek zijn gebruikt. De belangrijkste methoden waren uitgebreid documentonderzoek, semigestructureerde interviews met deskundigen tijdens het veldwerk, vergelijkend casuonderzoek van protesten in Vietnam en thematische analyse van de projecten van buitenlandse actoren. Daarnaast zijn aanvullende analyses uitgevoerd op een deel van de kwantitatieve onderzoeksgegevens.

In Hoofdstuk 4 worden de kenmerken van het Vietnamese politieke stelsel en belangrijke overheidsactoren verkend. Zonder vrije verkiezingen en een meerpartijstelsel is er in Vietnam geen andere politieke partij of onafhankelijke overheidsinstantie die een tegenwicht kan vormen voor de Communistische Partij van Vietnam (CPV). Bovendien is zowel de centrale als lokale overheid ingesteld op de instandhouding van het eenpartijstelsel. Die proberen eensgezind om dit doel te bereiken, al is er sprake van enkele opmerkelijke verschillen en onenigheid tussen sommige actoren op het niveau van de centrale en lokale overheid. Door diverse strategieën te combineren, waaronder het moraliseren van het verleden, verwijzingen naar goede sociaaleconomische prestaties, en propaganda, heeft het door de CPV geleide eenpartijregime laten zien dat het beschikt over een uitgebreide infrastructuur om het voortbestaan van het regime veilig te stellen.

In hoofdstuk 5 verschuift de aandacht naar de kenmerken van de informele politieke instellingen van Vietnam. Hieronder vallen connecties en corruptie, stelselmatige angst voor repressie en de hiërarchische verhouding tussen de overheid (leiders) en de bevolking. In dit hoofdstuk wordt aangetoond dat de wijze waarop de Vietnamese bevolking tegen politieke actie aankijkt en politieke actie voert, wordt bepaald door het informele politieke kader. Onder het mom van normatieve waarden worden mensen ontmoedigd om hun stem te verheffen en hun politieke mening te uiten.

In hoofdstuk 6 wordt een aantal juridische instrumenten betreffende politieke actie besproken om aan te geven hoe de partijstaat bepaalde vormen van politieke actie heeft geïnstitutionaliseerd. Uit nader onderzoek van deze instrumenten, waaronder de Ontvangstwet, Klachtenwet en het Wetboek van Strafrecht, komen twee belangrijke resultaten naar voren. In de eerste plaats gebruikt Vietnam zijn formeel democratische instellingen strategisch, om politieke actie van de bevolking te kanaliseren en onder controle te houden. Daarnaast is deelname aan de besluitvorming georganiseerd onder de zogenaamde publieke verordening. Hierin wordt de bevolking beschouwd als een groep passieve ontvangers die geïnformeerd

moeten worden en hun mening kunnen geven wanneer daarnaar wordt gevraagd. Ten tweede dienen de formele kanalen en regels voor politieke actie eerder als een van de legitimatiestrategieën van het regime. Hiermee is slechts formeel sprake van tolerantie voor politieke actie van de bevolking, maar wordt tegelijkertijd de indruk gewekt dat de overheid wel degelijk naar de mening van de bevolking luistert. Door de norm van de openbare orde te politiseren, rechtvaardigt de overheid de repressie van politieke actie.

Hoofdstuk 7 beschrijft een vergelijkend casusonderzoek van 60 protesten in Vietnam tussen 2010 en 2020. Het vergelijkend casusonderzoek is gebaseerd op theoretische inzichten uit de literatuur over door de overheid waargenomen dreiging en autoritaire regimes. Uit de resultaten blijkt dat het verband tussen protestkenmerken en repressie door de overheid opvallend slecht voorspelbaar is. De overheid reageert niet altijd hetzelfde of zoals je zou verwachten. Hoewel de onderzochte dreigingsfactoren tot op zekere hoogte van invloed bleken te zijn op repressie door de overheid, was er geen duidelijk patroon te onderscheiden en geen op zichzelf staande dreigingsfactor die een afdoende verklaring bood voor het verband tussen protestacties en repressie door de overheid. Uit de conceptuele indeling bleek dat geen enkele dreigingsfactor op zichzelf een noodzakelijke of voldoende voorwaarde was om repressie door de overheid te verklaren.

Hoofdstuk 8 gaat over de vraag of en hoe Vietnamese en buitenlandse actoren een rol hebben gespeeld bij het scheppen van een inclusiever politiek klimaat. In dit hoofdstuk worden drie groepen actoren onderzocht: massaorganisaties, sociale organisaties en buitenlandse actoren (externe ontwikkelingsorganisaties en internationale niet-gouvernementele organisaties). Ten eerste bleken massaorganisaties alleen te reageren op de meningen van mensen voor zover deze niets te maken hadden met het huidige politieke regime of daar niet tegen ingingen. Ten tweede bleken structurele beperkingen de reikwijdte van de activiteiten van sociale organisaties ernstig te belemmeren. Dit illustreert de beperkingen waarmee maatschappelijke organisaties te maken hebben onder autoritaire regimes. Uit de thematische analyse blijkt dat buitenlandse actoren bijzonder belang hechten aan de verspreiding van normen en het verlenen van financiële en technische steun om overheidsactoren bewuster te maken. Daarnaast verlenen zij zowel formele als informele steun aan sociale organisaties en activisten in de verwachting dat deze kunnen bijdragen aan de ontwikkeling van bloeiendere Vietnamese maatschappelijke organisaties.

Hoofdstuk 9 bevat een discussie van de resultaten uit de eerdere hoofdstukken, en wordt afgesloten met een conclusie. De combinatie van legitimatie, repressie en co-optatie leidde van de kant van de partijstaat tot verschillende gradaties van tolerantie voor en repressie van

politieke actie, en de drie pijlers van stabiliteit van het regime bleken elkaar wederzijds te versterken. Zowel de grens tussen wat wel en niet werd getolereerd, als de intensiteit van mogelijke overheidsreacties op politieke actie, leken echter voort te vloeien uit keuzes die in de praktijk ambigu waren, omdat overheidsactoren grotendeels zelf konden bepalen welke keuzes ze maakten. Inconsistentie en onvoorspelbaarheid bleken een essentiële rol te spelen in het verband tussen politieke actie van de bevolking en repressieve reacties van de partijstaat. Dit maakt mensen die politieke actie voeren kwetsbaarder voor strafvervolging door de partijstaat.

In het afsluitende Hoofdstuk 10 worden de onderzoeksresultaten die een aanvulling vormen op de bestaande literatuur belicht en worden de implicaties voor toekomstig onderzoek besproken. De typerende trajecten van institutionele regelingen en strategieën van autoritaire regimes, zoals vermeld in de bestaande literatuur, zijn duidelijk zichtbaar in Vietnam. Dit soort regimes beperkt politieke actie van de bevolking in verschillende vormen en gradaties, zodat het regime in het zadel kan blijven. Het laatste hoofdstuk biedt een antwoord op de centrale onderzoeksvraag, hoe en onder welke voorwaarden de Vietnamese bevolking te maken krijgt met tolerantie en/of repressie bij deelname aan verschillende vormen van politieke actie onder het Vietnamese eenpartijstelsel. Uit het onderzoek blijkt dat de mogelijkheden en middelen voor individuele en collectieve politieke actie in Vietnam beperkt en onzeker zijn gezien de onvoorspelbaarheid van de reactie van de partijstaat, die kan variëren tussen tolerantie en repressie.